



VELKÁ VÝZVA

KROK PO KROKU, ROK PO ROKU



Hnutí DUHA

Friends of the Earth Czech Republic

Hnutí DUHA prosazuje nový zákon, který závazně stanoví, jak bude Česká republika snižovat exhalace skleníkových plynů o 2 % ročně – krok po kroku, rok po roku. Rozhýbe tak investice do moderních zelených řešení, jako je zateplování domů, čistá energie, pohodlná veřejná doprava, místní potraviny nebo snadná recyklace.

www.velkavyzva.cz

Více informací o zákoně, který Hnutí DUHA prosazuje:
info@velkavyzva.cz, telefon: 545 214 431 (Martin Mikeska)

Úspěšné evropské země recyklují padesát až pětasedmdesát procent odpadků. Ale u nás míra recyklace skomírá kolem jedné pětiny. Příležitosti k zateplování domů by srazily spotřebu dováženého plynu k vytápění i exhalace oxidu uhličitého na méně než polovinu. Nevyužíváme je. Domácí průmysl by už se současnými technologiemi mohl vylepšit energetickou efektivnost o ekvivalent dvou Temelínů.

Nepotřebujeme fantastická fidlátka s vizáží sci-fi ani drahé laboratorní hračky. Lepší je stát oběma nohama pevně na zemi. Pokud využijeme moderních, zelených řešení, která se už nyní s úspěchem uplatňují v praxi, můžeme srazit český příspěvek k uhlíkovým exhalacím, závislost na dovozu surovin i enormní účty, jež podniky a domácnosti platí za energii.

Proto Hnutí DUHA vede kampaň Velká výzva. Chce po britském vzoru během několika let prosadit nový rámcový zákon, který bude potřebným impulsem. Ušlechtní průmyslu investice do moderních technologií, oživí ekonomiku a rozpumpuje další inovace. Připojte se prosím k rozpravě i vy.



Petr Machálek
ředitel Hnutí Duha



Foto: René Jakl



Vysočina

Kraj Vysočina
regionova

814 011 - 3

Česká republika by měla mít zákon, který stanoví konkrétní tempo, jakým země bude v příštích čtyřiceti letech omezovat exhalace oxidu uhličitého: o 2 % ročně.

Zákon připravovaný Hnutím DUHA ve spolupráci s právními experty z EPS, posílí ekonomiku, sníží účty rodinám i závislost na dovozu energie a hlavně: srazí český příspěvek ke globálnímu znečištění.

Není to originální návrh Hnutí DUHA. Inspiruje se stejným zákonem, který loni schválili ve Velké Británii. Shodla se na něm vláda i opoziční strany, silné ekologické a humanitární organizace, odbory i Konfederace britského průmyslu. Obdobnou legislativu už projednávají parlamenty ve Finsku, Belgii nebo Irsku.

Rovněž u nás má návrh širokou podporu. V nezávislém reprezentativním průzkumu agentury Factum Invenio na otázku, zda by s takovou legislativou souhlasili, kladně odpovědělo 66 % dotázaných (*Názory veřejnosti na snižování emisí, Factum Invenio, březen 2009*).

Česká republika v moderních, zelených technologiích daleko zaostává. Zdejší ekonomika na každou vyrobenou korunu hrubého domácího produktu spotřebuje o 70 % více energie – uhlí, ropy, plynu či uranu – než patnáct států původní EU. Vládní i opoziční politici, ministerstva průmyslu i životního prostředí se shodují: lepší energetická efektivnost je klíčovou prioritou. Ale zatím se to moc nedaří.

„...ekologické Hnutí DUHA představuje svou Velkou výzvu – promyšlenou, ambiciózní a možná i nejučenější vizi budoucnosti, jaká je v Česku k máni.“

týdeník Respekt, 29. března 2009

Zákon pomůže

Nový zákon pouze stanoví pravidla – podrobněji o tom dále. Čím tedy pomůže?

- ✳ **Především podniky dostanou rámec pro zelené investice.** Energetické a průmyslové společnosti často rozhodují s perspektivou na několik desetiletí dopředu. Potřebují proto vědět, jaké podmínky budou mít za dvacet, třicet let. Nová legislativa tak otevře cestu pro investice do moderních odvětví: energetické efektivity, čistých, obnovitelných zdrojů energie, recyklace odpadu a podobně.
- ✳ **Zároveň pomůže průmyslovým podnikům, aby dobře rozplánovaly snižování exhalací,** ke kterému beztak dojde. Budou vědět, s čím mohou závazně počítat.

Kapitáni průmyslu si často stěžují, že současná legislativa vyhlásí postup vždy jen na několik let. Oprávněně. Stát po podnicích chce, aby snižovaly exhalace – ale své záměry oznamuje vždy jen na pět, sedm či deset let dopředu.
- ✳ **Elegantně zajistí, že rozhodování o limitech exhalací už nebude podléhat aktuálním lobbistickým tlakům.** Bude stanoveno na léta dopředu. Odpadnou tak soustavné politické tahanice, zda v dalším kole dovolit větší či menší znečištění – tahanice, které komplikují život ministrům, poslancům i průmyslovým podnikům. Předjdeme i zmatkům, kdy jedno ministerstvo plánuje opak toho, co říká druhé.

„Hnutí DUHA prosazuje nový zákon po britském vzoru, který závazně stanoví, jak Česká republika bude snižovat exhalace skleníkových plynů – krok po kroku, rok po roku. Rozhýbe tak investice do moderních, zelených řešení, jako je zateplování domů nebo čistá energie, pohodlná veřejná doprava, místní potraviny či snadná recyklace.“



Proč potřebujeme rozvíjet investice do moderních, čistých řešení – zateplování domů, zelené energie, recyklace odpadu nebo třeba pohodlné a rychlé železnice?

*



Protože Česká republika s více než 12 tunami oxidu uhličitého na obyvatele a rok patří k evropským rekordmanům v exhalacích skleníkových plynů. Globální změny podnebí nejvíce odnesou nejchudší lidé v Africe, Indii a jinde. Ale na průměrného Číňana připadají čtyři a půl tuny oxidu uhličitého ročně, na Inda tuna a půl a na jednoho Keňana asi 300 kilogramů.

*



Protože česká ekonomika během roku 2008 každý den – každý jeden den – utratila 390 milionů korun jenom za dovoz ropy. Impuls inovacím a zeleným odvětvím sníží naši závislost na dovozu paliv a surovin z Ruska i dalších zemí. Rovněž posílí konkurenceschopnost průmyslu, což v době recese potřebujeme dvojnásob.

*



Protože rodinám ušetří tisíce korun ročně. Pokud stát pomůže zateplit domy, zavádět solární kolektory, vylepší veřejnou dopravu a podpoří ultraefektivní auta nebo recyklaci odpadků, domácnosti ušetří na útech za vytápění, elektřinu, popelnice, benzín a plyn.





„...jsme na této Zemi pouhými hosty... na našem zodpovědném chování závisí i prostředí, které se utvářelo miliardy let a bez něhož bychom nejen přišli o svobody a civilizační vymoženosti, z nichž máme to štěstí se radovat, ale nakonec i o právo na této planetě vůbec být.“

Uhlíkový rozpočet

Zákon určí takzvaný uhlíkový rozpočet: závazný rámec pro snižování exhalací oxidu uhličitého. Rok po roku – nebo pro pevná několikaletá období – stanoví, o kolik budou klesat, konče rokem 2050.

Uhlíkový rozpočet je užitečný ještě z jednoho důvodu. Evropa i velká část USA spouštějí obchodování s emisemi. Každá tuna má proto konkrétní finanční cenu. Průmyslové podniky nakupují i prodávají své kredity; stejně tak země, které neplní Kjótský protokol a naopak. Velké společnosti proto už své exhalace zahrnují do účetnictví a kalkulují s nimi při plánování investic. Česká vláda by se měla naučit dělat totéž s národními účty.

Stanovit neměnný cíl pro každý jeden rok by byl problém, protože i pokud budou exhalace úspěšně klesat, může dojít k výkyvům. Třeba v chladné zimě exhalace jednorázově vyskočí, neboť se více topí. Legislativním řešením jsou několikaleté klouzavé průměry. Hnutí DUHA připravilo ve spolupráci s právními experty z EPS konkrétní návrh, jak zákon řešit.

Zdravé mantinely

Nabízí se samozřejmě otázka: Proč rovnou nestanovit pravidla pro zavádění konkrétních technologií? Proč se zákon, který má rozhybat čistou výrobu, zabývá exhalacemi, a nikoliv recyklací odpadu, zateplováním domů nebo zelenou energetikou?

Zcela záměrně. Zákon stanoví pouze rámcová pravidla. Nebude podnikům diktovat, jaká konkrétní zelená řešení mají použít. Rovněž nemá budoucím poslancům a ministrům vnucovat, kterými programy – jakou legislativou, daňovými reformami, granty a podobně – je mají podporovat. Všechno má svůj čas. Nemá žádný smysl taková rozhodnutí dělat na desítky let dopředu. Průmysl nyní potřebuje vědět pouze jedno: jaké mantinely dostane.

Dvě procenta

Hnutí DUHA navrhuje, aby mantinely byly nastaveny tak, že exhalace budou v průměru klesat o 2 % ročně. „Krok za krokem. Co potřebujeme, je postupná, pozvolná proměna ekonomiky z obstarožní, špinavé a věčně hladové v moderní, inovativní, efektivní a domácí. Bude to trvat léta, a tím spíše bychom už měli začít,“ říká Martin Mikeska, šéf energetického programu Hnutí DUHA.

Číslo jsme si nevycucali z prstu. Je složitými kalkulacemi odvozeno od českého podílu na snížení exhalací, kterého podle klimatologů bude potřeba během půlstoletí dosáhnout, abychom udrželi růst teplot na únosné míře. Hranicí přitom podle expertů je výkyv o dva stupně Celsia. Pro ilustraci: rozdíl mezi dneškem a vrcholem poslední doby ledové činí asi 4–7 °C, samozřejmě opačným směrem.

Pochopitelně nejpohodlnější by bylo čekat na mezinárodní smlouvy. Ale právě tohle se neosvědčilo. Kjótský protokol stanovil pravidla na léta 1997–2012. Nová legislativa Evropské unie se dohodla na postupu od nynějška do roku 2020. Vždy jen zhruba na jednu dekádu dopředu. Právě tenhle postup komplikuje podnikům život a dusí zelené inovace.

Jako důchodová reforma

Každý zákon má jeden nedostatek. Příští parlament jej může změnit. Proto by se někomu mohlo zdát, že nepůjde o více než proklamaci. Ale nic závaznějšího než zákon udělat nelze. Nicméně právě kvůli tomu chce Hnutí DUHA dosáhnout, aby se po britském vzoru na českém zákoně shodla vláda i opozice. Nejde totiž o ledajaký zákon. Na desítky let dopředu nasměruje investice v českém průmyslu. Proto by se na něm politické strany měly rámcově dohodnout – podobně jako se o to pokoušejí u důchodové reformy. Britové navíc do legislativy vložili pojistky, jež politikům brání, aby se svým závazkům vyhýbali. Český návrh zákona bude podložen analýzou obdobné legislativy ze zahraničí a bude kompatibilní s českým právem.



„Zákon stanoví rámcová pravidla. Záměrně nediktuje, jaké technologie použít nebo kterou legislativou, daňovými programy či jinak je podporovat.“



Simona Stašová, herečka

„Spousta lidí si myslí, že s velkými problémy, jako je průmyslové znečištění, sami nic nezmohou. Na kampani Velká výzva se mi líbí, že dává každému z nás možnost něco konkrétního snadno a bez námahy ovlivnit.“



Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc., Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

„Dříve či později se budeme muset bez fosilních paliv obejít. A čím dříve začneme hledat a prosazovat řešení v úsporách a obnovitelných zdrojích, tím lépe.“



Šimon Pánek, ředitel společnosti Člověk v tísni

„Člověk v tísni dlouhodobě pracuje v řadě zemí, zejména v Africe a Asii. Dopady klimatických změn zde již nyní ohrožují životy desítek milionů lidí. V rámci rozvojové spolupráce jim můžeme pomoci s částečnou obranou. Musíme však řešit i příčiny a tím pádem začít u sebe – nastartovat snižování skleníkových emisí. Proto rád podporuji cíle Velké výzvy.“



Linda Jablonská, dokumentaristka

„Snižít závislost na dovozu surovin ze zahraničí a neničit si přírodu těžbou doma by mělo patřit k českým prioritám. Doufám že tato kampaň ke změně priorit a následně i zákonů přispěje.“

Silná ekonomika

Čistá průmyslová výroba sníží náklady na paliva či suroviny a rozhybe inovace. Proto posune ekonomiku dopředu. Někteří si myslí, že větší prosperita vyžaduje větší a větší znečištění, takže si musíme vybrat. Ale právě Česká republika je perfektním dokladem, že to není pravda.

Statistiky jsou výmluvné. Naše ekonomika posledních asi deset let dynamicky rostla. Mezi roky 1997 a 2008 se zvětšila o 42 %. Obdobně stoupala také průmyslová výroba. Konkurenceschopnost posilovala. Nicméně exhalace oxidu uhličitého – jakkoliv jsou vysoké – stejnou dobu stagnovaly.

Navíc snižování exhalací nemá pouze náklady. Ekonomové spočetli, že globální opatření budou stát částku, která odpovídá snížení ekonomického růstu v průměru o 0,12 procentního bodu ročně. Ale škody, kterým tak předejdeme, jsou několikanásobně větší (a to i když počítáme pouze se striktně finanční stránkou věci).

Co si myslí byznys

„Podniky urgentně potřebují věrohodný rámec, který jim umožní propracovat se k nízkouhlíkové ekonomice... [britský] zákon o změnách klimatu to může zajistit.“ – Konfederace britského průmyslu, říjen 2007

„...opatření potřebná [ke snížení emisí o 80 % do roku 2050] jsou shodná s kroky, které nám všem zajistí bezpečné dodávky energie...“ – Konfederace britského průmyslu, říjen 2008

„Průmysl [si může z obdobné legislativy]... odvodit... cenu uhlíku a zahrnout ji do svých investičních plánů. Proto takové cíle nejsou grandiózní politická gesta, nýbrž pragmatický pokus řešit praktický problém.“ – The Economist, březen 2007

Zelená ekonomika

Současné technologie umožňují snížit exhalace skleníkových plynů i závislost na dovážených palivech o desítky procent. Zákon pomůže, aby se příležitosti přesunuly z rýsovacích prken a nabídkových katalogů na silnice, do továren a domů. Přitom stále vznikají nová a nová řešení – a legislativa dá impuls také kreativním inovacím.

- * Zateplování budov a další technická opatření mohou snížit energetickou náročnost českých domů asi o 60 %. Každý může mít teplý, pohodlný a zdravý domov – a přitom srazíme uhlíkové exhalace, rodinné účty za vytápění i dovoz plynu z Ruska. Příležitosti jsou enormní. Získáme tak pětapůlnásobek energie, kterou by dodávalo zamítnuté rozšiřování uhelných dolů na Mostecku a bourání dalších obcí.
- * Už se stávajícími technologiemi lze energetickou náročnost průmyslu snížit asi o čtvrtinu. Číslo odpovídá dvěma atomovým elektrárnám v Dukovanech. Nejvíce příležitostí je v potravinářském sektoru nebo v papírenství, textilní výrobě či strojírenství.
- * Využíváme pouze zlomek možností k topení solárními kolektory, výtopnami na biomasu a podobně. Přitom podle propočtů Pačesovy komise by mohly pokrýt 43 % energie v budovách. Klesne tak dovoz plynu i spalování uhlí.
- * Větrné elektrárny, které u nás lze rozumně – bez vážných škod v krajině – postavit, by snížily exhalace stejně, jako kdyby půl milionu aut zůstalo v garáži.

>>





>>

- * Belgické Vlámsko recykluje 72 % komunálního odpadu. Nizozemsko je na více než 60 %. Německé či rakouské statistiky překračují padesátiprocentní hranici. Ale Česká republika stále recykluje pouhých 20 % odpadků. Každý rok tak na skládkách končí statisíce tun dobrých materiálů, které musíme opět někde vyrobit, což znamená další exhalace. Přitom domácnosti si už na třídění odpadu zvykly. Děravá legislativa jej však komplikuje.
- * Kamionová doprava rok od roku roste. Není divu. Česká republika během roku 2008 dovezla 15 tisíc tun másla a vyvezla sedm tisíc tun másla, dovezla 80 tisíc tun jablek a vyvezla 56 tisíc tun jablek, dovezla 81 tisíc tun brambor a vyvezla 55 tisíc tun brambor. Přitom firmy by velkou část zboží mohly posílat po železnici a hlavně: nakupovat od místních dodavatelů. Klesnou tak exhalace i závislost na dovozu ropy.
- * Masovější výroba a inovace soustavně snižují náklady. Cena jedné kilowatthodiny větrné elektřiny od konce osmdesátých let klesla na méně než desetinu. Komerční cena solárních fotovoltaických modulů se ze 32 dolarů na každý watt instalovaného výkonu v roce 1979 propadla na tři dolary v roce 2006. Ve stejném odvětví s každým zvýšením výroby na dvojnásobek klesají ceny panelů o 18 %.

Hnutí DUHA připravilo ve spolupráci s právními experty z EPS podrobný věcný návrh legislativy k další debatě. Ke stažení na www.velkavyzva.cz.

Český zákon o snižování emisí vyžadují významné rozvojové a humanitární organizace jako Člověk v tísni, ADRA, Charita ČR a dalších téměř padesát významných českých organizací a institucí pracujících na poli rozvojové spolupráce, humanitární pomoci a rozvojového vzdělávání sdružených v Českém fóru pro rozvojovou spolupráci. Novou legislativu podporuje také kampaň Česko proti chudobě sdružující 45 nevládních organizací.



ČESKO **PROTI** CHUDOBĚ



„Charita ČR vede řadu projektů v chudých, převážně rozvojových zemích. Proto pro nás změna klimatu není nějaký abstraktní pojem nebo potencionální hrozba budoucnosti. Je to existující stav a s jeho důsledky se při naší práci potýkáme. Z tohoto důvodu vítá Charita ČR kampaň Velká výzva, kterou vnímá jako projev zodpovědnosti obyvatel bohatého západu a severu, kam Česká republika bezesporu patří.“

Pavel Gruber, vedoucí oddělení humanitární a rozvojové pomoci Charity České republiky

Zákon o snižování emisí má podporu Zeleného kruhu - asociace ekologických organizací, Českého svazu ochránců přírody a postupně se přidávají jednotlivé organizace zabývající se ochranou životního prostředí. Na prosazování zákona spolupracuje i Česká klimatická koalice - neformální platforma nevládních organizací, které se zabývají zejména ochranou životního prostředí, rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí. Odbornou právní podporu poskytuje Ekologický právní servis.



Podobně jako ve Velké Británii i v České republice získává návrh zákona podporu v prostředí firem a obchodních komor.

www.velkavyzva.cz

Několik let

Nový zákon nevznikne ze dne na den. Zároveň však není třeba otálet. Aby mohli zákonodárci v dohledné době rozhodovat, musí politické strany s debatami začít hned teď.

Pro začátek nejde o technickou diskusi o paragrafech nebo sčítání parlamentních hlasů. Nejprve potřebujeme vést společenskou diskusi o tom, zda a proč Česká republika má se svým zaostáváním v čistých technologiích něco dělat. Protože jde o důležité rozhodnutí, nemělo by zůstat na úzkém okruhu ministerských úředníků a několika specialistů v Poslanecké sněmovně.

Hnutí DUHA proto startuje ambiciózní kampaň Velká výzva, jež má politickým špičkám pomoci se seriózní debatou o novém zákoně, který rozhýbe moderní, zelená řešení. Usiluje do rozpravy o legislativě zapojit desítky tisíc lidí.

Veřejné mínění

Není divu, že nový zákon podporuje 66 % občanů. Celkem to odpovídá předchozím sondám do českého veřejného mínění. S často propíraným názorem, že globální změny podnebí nejsou vážný problém, v reprezentativním vzorku souhlasí jen 6 % dotázaných. Celkem 69 % Čechů vidí v ekologických zákonech motivaci k inovacím, zatímco pouhých 15 % překážku pro hospodářství. A jenom pětina (21 %) z nás soudí, že česká vláda dělá dost pro snižování znečištění (a každý padesátý si myslí, že dělá až moc).

Můžeme prosadit novou legislativu? Hnutí DUHA má dobré zkušenosti. Navrhli jsme první český zákon o ochraně ozónové vrstvy. Pomohli jsme prosadit důležitý zákon o podpoře obnovitelných zdrojů energie. S pomocí tisíců lidí jsme přesvědčili ministra životního prostředí, aby naše hlavní návrhy na pomoc recyklaci zařadil do novely zákon o odpadech.

Každý může kampaň snadno a rychle podpořit na www.velkavyzva.cz.





VELKÁ VÝZVA

www.velkavyzva.cz

Vydalo Hnutí DUHA, listopad 2009.



Vytištěno na recyklovaném papíře.

ISBN 978-80-86834-30-6

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích, i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.

Podpořeno Oak Foundation v rámci projektu Česká klimatická koalice. Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP ČR. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP ČR.

 **AK**
FOUNDATION

Ministerstvo životního prostředí
České republiky